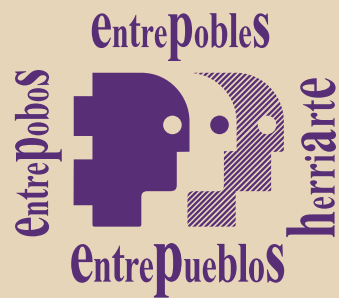

cooperació poble a poble

72

revista periòdica · desembre 2019

UN GRAN DESORDRE SOTA EL CEL
EQUADOR: L'ESGOTAMENT D'UN MODEL
EL LABORATORI NEOLIBERAL DE LA MADUIXA DE HUELVA

SUMARI

3 Un gran desordre sota el cel

◀ *La reacció popular va obeir a causes molt profundes que tenen nom: neoliberalisme / extractivisme / acumulació per despulla*

5 Equador: L'esgotament d'un model de control social

8 El laboratori neoliberal de la maduixa de Huelva

◀ *Els debats dins de l'esquerra plantegen si és més important començar per la lluita de classe, la lluita contra el racisme, contra el patriarcat o contra el desenvolupisme*

11 El model agroindustrial i els incendis amazònics

13 Entrevista a Miriam Nobre

◀ *Les dones són la variable d'ajust en un sistema que fa impossible la vida. Cal enfortir les iniciatives de resistència, crear relació entre si i comptar amb territoris de llibertat en un moment de tant assetjament i odi*

16 Defensa dels rius Oxec i Cahabón

◀ *Les empreses Oxec davant aquestes denúncies reaccionen amenaçant i criminalitzant sistemàticament a l'oposició als seus projectes*

18 Documental 'Les llavors de Berta Cáceres'

19 Pluriverso. Un diccionari del postdesenvolupament

EDITA
Entrepobles · Associació declarada
d'utilitat pública UP-78093-SD
DISSENY I MAQUETACIÓ
Esteva&Estêvão

DEPÒSIT LEGAL
B-21094-89
Entrepobles no s'identifica
necessàriament amb les opinions
expressades en aquest butlletí

FOTO DE COBERTA
Marxa indígena a Quito · Equador
Rodrigo Buendia · Latinoamérica Piensa

AJUDA'NS A INCORPORAR A ENTREPOBLES NOVES SÒCIES I SOCIS
ASSOCIA'T I COL-LABORA ACTIVAMENT Butlletí de subscripció en la contraportada

Necessitem el teu suport per créixer i seguir garantint la nostra acció solidària
amb **AUTONOMIA i INDEPENDÈNCIA**

Un gran desordre sota el cel

Raúl Zibechi

L'augment del preu del passatge d'autobús a Santiago era de 30 pesos (un dòlar són 720 pesos), i el seu cost es va elevar a 830. És evident que la reacció popular no va ser per aquests 0,04 dòlars per bitllet, sinó que va obeir a causes molt profundes que tenen nom: neoliberalisme / extractivisme / acumulació per despulla

L'aixecament a Quito va ser, formalment, contra la fi dels subsidis als combustibles, que sempre encareixen els aliments i escalen els preus. Els pobles originaris i les classes treballadores van aprofitar la bretxa oberta pels transportistes, que no tenen interessos populars sinó corporatius, per a llançar-se a la jugular del model.

En tots dos casos, i en molts altres, el que està succeint és que els pobles estan farts d'una desigualtat que no deixa de créixer sota els governs dels més diversos signes. Perquè la desigualtat és estructural i està lligada de manera estreta al model extractivista, que es resumeix en polarització social, pobresa creixent i concentració de poder en les elits financeres i les grans empreses multinacionals.

Les gegantesques mobilitzacions populars, a Quito, a Santiago, a Port-au-Prince, per no parlar de Barcelona, Hong Kong i París, mostren dues coses que estan pantant la situació: el poder que ha adquirit la mobilització popular, capaç de configurar profunds viratges polítics, i que les accions col·lectives transcendeixen governs, qüestionant un model que produeix misèria a baix i luxe a dalt.

Per a ser més precisos: juny 2013, amb 20 milions de brasilers als carrers en 350 ciutats, va ser un crit contra la desigualtat que va sepultar la governabilitat lulista al no haver comprès el go-

vern la profunditat del clam. Desembre de 2017 va ser clau, però en un sentit invers, ja que va sepultar la governabilitat conservadora i classista de Macri (<https://bit.ly/2mwwh4m>).

Tanmateix, aquestes apreciacions continuen sent generals i no toquen la qüestió central. Caminar pels carrers de Quito aquests dies d'octubre, on roman l'olor enganxosa del fum de les llandes cremades, et força a la reflexió. Els intercanvis amb persones dels més diversos moviments, rurals i urbans, dissipa la boira de la confusió sistèmica en la qual ens movem.

La primera apreciació és que en l'aixecament van jugar un paper decisiu les dones i els joves, que van desbordar als dirigents històrics. Elles van protagonitzar la marxa de dones més gran en la història de l'Equador, aportant els sabers de la reproducció i la cura de la vida, sumant lucidesa al fervor juvenil sense menyscapse de la combativitat.

La segona és la diferència entre un aixecament organitzat i un esclat espontani. La Confederació de Nacionalitats Indígenes de l'Equador (Conaie) és una organització de base comunitària, molt ben estructurada i per això va tenir la capacitat per a treure als provocadors de les marxes, fins i tot als encaputxats.

Alguna cosa que no està sent possible a Xile, on les manifestacions són sistemàticament infil-

Protestes a Colòmbia

trades per agents de la policia que encoratgen saquejos que tornen la població en contra de les protestes.

La tercera és que l'aixecament va ser possible gràcies a les comunitats rurals en primer lloc, que van aportar el necessari per a assegurar la permanència durant 12 dies en la llunyana Quito. Dues forces van destacar: les comunitats de la serra central, al nord i al sud de la capital, i els pobles amazònics, l'arribada organitzada dels quals com a guàrdia indígena va ser decisiva en les jornades finals.

També hi va haver una presència important de les comunitats urbanes, els barris pobres, on els joves van jugar un paper actiu i decisiu. Un sector de les classes mitjanes urbanes va superar el racisme fomentat pels mitjans i va donar suport amb aigua i aliments als pobles originaris.

Finalment, està la interpretació del que ve succeint. Entre les diverses anàlisis, crec que el més profund és el que assaja Juan Cuvi i els seus col·legues, en un treball titulat *L'esgotament d'un model de control social* (<https://bit.ly/2w6nlsv>). Aquest model va

nèixer al començament de la dècada de 2000 amb Lucio Gutiérrez i va ser desenvolupat per la dècada de Rafael Correa.

En efecte, **el model està en crisi, però no s'albira res que el pugui substituir a curt termini. Per això el caos en curs, que durarà un temps imprevisible, fins que madurin les forces capaces de superar-lo.** Hem de pensar en termes de dècades, més que d'anys i, menys encara, comprimir els canvis en curs als temps electorals. Tampoc podem pensar que el que vingui sigui necessàriament millor que el que caduca.

Un gran desordre, com assenyalava Mao Zedong, pot ser una cosa positiva. Un gran ordre és el cementiri social que necessiten els capitals per a continuar acumulant. No n'hi ha prou amb el desordre per a modificar les coses. El sistema compta amb la protesta social per a reconduir-la cap als seus interessos, aprofitant la confusió que pot ser-li funcional, si no trobem les maneres de convertir la conjuntura en un escenari favorable als pobles. 🧠

Article publicat a *La Jornada* (Mèxic)

Equador: L'esgotament d'un model de control social

Francis Jacome / Agencia Press South - Chakana News

J. Cuvi,
E. Arteaga
J. Cueva
X. Maldonado

Sin Permiso

Manifestació a Quito

¿Fi d'un govern o fi d'un règim?

Això és el que toca definir a la calor de l'aixecament indígena que acaba de convulsionar el país. Si entenem un règim com el model d'estructuració de les relacions de poder durant un període determinat, podem afirmar que el règim actual es va inaugurar amb l'ascens al poder de Lucio Gutiérrez en 2002. En aquest moment va ser determinant la irrupció del moviment indígena, que es venia mobilitzant des d'una dècada enrere.

Gutiérrez era un militar colpista que es va recolzar en el moviment indígena per arribar al govern. En la seva administració es van definir les línies generals del que seria el règim per als propers anys: subordinació prioritària al capitalisme xinès (sense deixar la vella dependència al capitalisme ianquí), extractivisme, acumulació de capital amb la intermediació de l'Estat, neutralització de la resistència indígena, més concentració de la riquesa, polítiques clientelistes per reduir la conflictivitat social. Els governs

que es van succeir durant els últims 17 anys han complert amb relativa uniformitat aquest patró de dominació.

L'esquema va funcionar mentre van abundar els recursos públics producte de la bonança petroliera. Ja des del govern de Gutiérrez es va registrar una millora notable de diversos indicadors socials i macroeconòmics. No només per comparació amb el desastre previ, sinó perquè la disponibilitat de fons públics va permetre iniciar l'aplicació de polítiques de recuperació econòmica. En aquest sentit, la caiguda del seu govern en 2005 va obeir més a un desacord respecte del procés d'acumulació de capital que a un esgotament de la seva administració.

Aquests desacords van ser hàbilment resolts durant els deu anys de govern de Rafael Correa. En aquest període hi va haver més disponibilitat de recursos públics i Correa va aconseguir l'aquiescència prèvia dels majors grups de pressió econòmica del país. Al marge de la seva retòrica

anti-sistèmica, el primer govern d'Aliança País va facilitar un procés d'acumulació inèdit en la història de l'Equador.

El model, però, va començar a ensenyar les seves costures en 2014, quan els preus internacionals del petroli es van desplomar. Com que la pressió dels grups de poder no cedia, el govern es va veure obligat a prendre algunes mesures que van reactivar les directrius neoliberals del passat: endeutament agressiu, explotació del Yasuní, aliances publico-privades, visita d'Hilary Clinton per restablir ponts amb els Estats Units, invitació a un "monitoratge" de l'FMI i, finalment, subscripció d'un TLC amb la Unió Europea.

La reacció social va poder ser continguda gràcies a un endeutament extern opac i irresponsable, que va permetre mantenir la línia de despesa clientelista cap als sectors populars. Dit d'una altra manera, el govern de Correa/Aliança País va xutar cap endavant la insostenibilitat del model. Arraconat pels escàndols de corrupció, va apostar per la impunitat promovent la candidatura del seu ex-vicepresident, Lenin Moreno.

HERÈNCIA I RESPONSABILITAT DE LENIN MORENO

Moreno va heretar una economia col·lapsada; això és cert. Ho va reconèixer ni bé es va posicionar, amb la cèlebre frase que "no li havien deixat cap taula servida". No obstant això, i al marge de voler descarregar-se de les seves responsabilitats com a successor de Correa, va haver de donar-li continuïtat a un model que va persistir més enllà de la seva voluntat. Els grups de poder que s'havien beneficiat de la bonança des de 2002 (incloent-hi les empreses transnacionals, especialment les xineses, a partir de la segona dècada) seguien marcant el compàs de l'economia. El cost de la crisi, en aquestes circumstàncies, havia de recórrer a una resposta que no posés en risc l'esquema d'acumulació capitalista acordat des de l'època de Gutiérrez.

Els problemes estructurals sense resoldre havien d'aflorar tard o d'hora: una economia camperola que no va ser impulsada ni reconeguda amb una reforma agrària integral, sinó amb el lliurament de paquets de compensació per incloure-la en la gran revolució verda (kits de fertilitzants, enfortiment de grups monopolistes de producció i comercialització d'aliments com Pronaca i la Favorita/Supermaxi, subordinació de l'alimentació escolar a la gran empresa, reemplaçament de l'alimentació escolar gestionada per les famílies en les comunitats, destrucció de l'Assegurança Social Camperola), sectors indígenes i afro-equatorians amb els pitjors indicadors socials de país i de la regió, atur, marginalitat urbana creixent, matriu productiva primària-exportadora, és a dir, un brou de cultiu per a l'esclat social.

Cal assenyalar que, a diferència de l'escenari de l'aixecament indígena de l'any 90, avui l'Equador està molt més travessat pel narcotràfic com a factor polític. En 2017 vam viure l'assassinat de tres periodistes a la frontera nord, a mans d'un grup dissident de la guerrilla colombiana dedicat a el tràfic d'estupefaents; el país registra l'esgarriosa xifra de 42.000 persones desaparegudes; el sicari i el crim organitzat s'han incrementat en els últims anys.

El que acaba de succeir era previsible per la continuïtat i aprofundiment del govern d'Aliança País. **Durant dos anys el govern de Moreno va recórrer a una desesperant ambigüitat per evitar decisions estratègiques que comprometessin la seva imatge interna. Mentrestant, els sectors empresarials de drete anaven a poc a poc colonitzant l'administració pública, al mateix temps que la crisi econòmica es tornava cada vegada més insostenible.** En alguna cosa sí coincidien tots els experts: el model no donava per més. En altres termes, el règim instaurat a inicis de segle s'havia esgotat.

El que no era previsible va ser la brutal repressió amb la qual es va intentar frenar la mobilització del poble (nacionalitats indígenes, comunitats, barris populars). Fins avui es registren almenys

vuit morts, centenars de persones ferides, nens i nenes perdudes i ateses en punts de salut improvisats, centres de salut amb prohibició de donar informació a causa de l'estat d'excepció, amenaces als servidors públics de perdre els seus llocs si surten a atendre la gent. Durant dotze dies es va instaurar un autèntic terrorisme d'Estat, en la mateixa tònica amb què han respost els últims governs a les mobilitzacions indígenes: repressió indiscriminada, militarització de l'espai públic, guerra informàtica, simbologia racista.

Finalment, la solidaritat de les classes mitjanes i populars als carrers de Quito, oferint alberg, aliments i vitualles a la gent indígena mobilitzada ens mostra que el guió racista de la dreta empresarial no ha calat. La gegantina marxa de les dones el dia previ a la instal·lació del diàleg entre el govern i la CONAIE dona mostres d'una reacció social que va ser determinant per forçar una sortida negociada, en un moment en què la tossuderia del govern i les accions violentes de grups delinqüencials havien tornat incontrolable el conflicte.

LA PLURINACIONALITAT A L'ORDRE DEL DIA

El desenllaç de les mobilitzacions va ser, sense cap dubte, un triomf del moviment indígena, començant perquè van assegurar al President de la República en una taula comuna per establir un diàleg públic. No només es va derogar el Decret 883 que va ser el detonant de les protestes, sinó que es va entrar a discutir alternatives per sortir de la crisi econòmica sense colpejar encara més els sectors populars.

La marxa de milers de dones encapçalada per Blanca Chancoso, un referent històric dels pobles i nacionalitats indígenes, que va envair el centre financer de la capital per visibilitzar el que els mitjans empresarials van voler minimitzar, evidència la diversitat de les solidaritats i desmunta l'imaginari de marginalitat que les elits volen li implantar al moviment indígena. Aquestes expressions tornen a col·locar sobre la taula l'agenda pendent de la plurinacionalitat.

La solidaritat de la gent de Quito amb els pobles indígenes mobilitzats va desbordar les expectatives. En diverses universitats es va allotjar, protegir i alimentar a milers de dones, nens, nenes i homes que durant dotze dies van resistir la repressió als carrers. Van ser grups de joves estudiants que van assumir un compromís no només humanitari, sinó polític: el reconeixement dels drets col·lectius d'un sector social que no va venir a envair-nos –com perversament van voler descriure les elits més reaccionàries i racistes de la ciutat–, sinó a pre-

sentar-nos una realitat diferent. Una realitat que és part substancial d'aquest país.

Si durant dotze anys el govern d'Aliança País ha intentat reduir el subjecte col·lectiu a la individualitat ciutadana, l'atur nacional liderat pels indígenes ens restaura el valor de la comunitat: el parc de l'Arbolito amb les seves cuines comunitàries, les universitats convertides en zones de pau i acollida, la sustentació de les dones i la cura compartida.

Els dies de mobilització deixen un altre aprenentatge fonamental: **aquella joventut urbana que durant una dècada va viure adormida pel consumisme, van experimentar en carn pròpia les lògiques de dominació del sistema:** repressió, brutalitat policial, falta de respecte a la diferència. També van descobrir que, més enllà dels murs simbòlics de les urbs, hi ha un món que desafia l'ofensiva depredadora del capitalisme, que té cura de l'aigua, la natura i la biodiversitat, que s'oposa amb raó a l'ofensiva minera i petrolera.

La visió paternalista de les classes mitjanes urbanes canviarà. No es tracta de caritat, sinó de justícia. El deute de més de 500 anys no es pot defugir amb una resposta administrativa i assistencial des de l'Estat. Les demandes dels pobles i nacionalitats indígenes qüestionen un model d'Estat que els exclou en forma sistemàtica; no volen programes i obres, sinó una reestructuració de les formes de poder. Després de l'aixecament d'octubre, el moviment indígena s'enforteix, no només per la seva cohesió i capacitat organitzativa sinó per haver generat una solidaritat enorme en altres sectors de país. 🌱

Article publicat a l'octubre de 2019 a la revista *Sin Permiso*.

El laboratori neoliberal de la maduixa de Huelva

Pastora Filigrana

Abogadas.coop i activista per als Drets Humans

Els debats dins de l'esquerra plantegen si és més important començar per la lluita de classe, la lluita contra el racisme, contra el patriarcat o contra el desenvolupisme

Molts d'aquests debats busquen una resposta unívoca del tipus: «la classe en el centre» o «el tema racial és el determinant». La polarització en els debats obvia una cosa essencial i és que aquestes són realitats entrecruades, indissolubles que s'encarnen en els cossos de treballadores, i que es manifesta amb major violència depenent del gènere i l'origen.

Quan diem que el neoliberalisme es basa en l'explotació del treball, assalariat o no, i que aquesta explotació es realitza entrecruant diferents eixos d'opressió, com són el gènere i la raça, no estem dient una cosa abstracta i intangible. Aquesta evidència de l'aliança opressiva entre classe-raça-gènere pot veure's, fer-se olor i tocar-se a escassos quilòmetres de la Sevilla natal d'aquesta publicació: en la macro explotació del fruit vermell de Huelva. A més, aquesta acumulació de riqueses no sols necessita l'explotació del treball viu, sinó que necessita també la sobre-explotació de la terra i els recursos naturals. L'agricultura intensiva del fruit vermell a Huelva és un clar exemple de tot això.

L'EXPLOTACIÓ LABORAL DE LA MADUIXA

A Huelva es dediquen onze mil hectàrees al cultiu del fruit vermell, encara que popularment es coneix com la maduixa. Huelva produeix el 100% del gerd espanyol, el 96% dels nabius i el 97% de la maduixa. Durant els mesos de març a maig es duu a terme la recol·lecció de la fruita, una tasca que, es calcula, necessita més de vuitanta mil persones treballant. Els beneficis que suposa el cultiu d'aquest fruit per a la comarca de Huelva ascendeixen a quatre-cents milions d'euros.

Les empreses que conformen la patronal maduixera, igual que qualsevol patronal, tenen dos recursos disponibles per a augmentar els seus beneficis: la innovació tecnològica i l'abaratiment del salari. La innovació tecnològica en un projecte empresarial com aquest és molt limitada. Conrear sota els hivernacles, els famosos plàstics, va suposar en el seu moment una d'aquestes innovacions tecnològiques que va disparar els beneficis, perquè va permetre produir maduixes fora dels seus cicles naturals. Tanmateix, la in-

novació tecnològica toca sostre i, màximament en la recol·lecció i per la pròpia delicadesa del fruit, no permet usar màquines. L'únic recurs que té la patronal per a augmentar beneficis és per tant el salari, és a dir, pagar el menys possible pel major treball possible. Vegem les estratègies utilitzades per a aquest abaratiment salarial que reverteix directament en els guanys de l'empresa:

1. El Conveni del camp de Huelva és el que estableix el salari més baix per a aquesta feina a l'Estat espanyol. Actualment el salari-dia per a una jornada de treball és de quaranta-dos euros, un preu per sota del nou salari mínim interprofessional.

la campanya. En la part del salari legal que la patronal no paga a aquestes treballadores està el guany empresarial.

L'EXPLOTACIÓ RACIAL DE LA MADUIXA

Com diem, un dels recursos del capital per a obtenir majors beneficis és abaratir salaris i això serà més fàcil com més extremes siguin les condicions vitals de les persones treballadores. Segons l'ordre econòmic mundial, les persones filles de la colònia, és a dir, no occidentals, sempre estaran en un desavantatge econòmic respecte a occident.

Martín Naranjo, La Mar de Onuba

Perquè es pogués pactar un salari millor, seria necessari que els sindicats negociessin amb pressió enfront de la patronal. La realitat és que els sindicats majoritaris signants del Conveni fugen d'aquesta confrontació i temen trencar la pau social de la indústria més important de la província. Els sindicats minoritaris, amb una tradició més combativa, tenen poca representació a la comarca principalment perquè la població jornalera és immigrant amb molta mobilitat i difícilment es queden a construir sindicats.

2. Un altre dels recursos per a abaratir el salari el va posar en safata la pròpia llei d'estrangeria. Aquesta llei permet la contractació de persones treballadores al seu país d'origen que vindran directament per a la campanya de recollida de la fruita i es tornaran quan aquesta acabi. Aquest any van venir més de 19 000 dones marroquines a través d'aquesta possibilitat que atorga la llei d'estrangeria. **Les jornaleres desconeixen el Conveni i gran part dels seus drets, viuen en situacions d'aïllament en les finques i se'ls oculten els mecanismes que han d'activar en el cas que sofreixin algun abús empresarial.** En teoria han de cobrar el salari que estableix en el Conveni del camp a la província, però segons els seus testimoniatges rares vegades el cobren i les seves possibilitats de reclamar judicialment són escasses perquè entre altres motius seran retornades quan acabi

El món funciona per la sostracció sistemàtica de recursos materials i humans de dues terceres parts de la població mundial cap a una primera part. Aquesta ordenació econòmica, que comença al segle XV amb l'expansió del capitalisme, va situar la jerarquia de la piràmide social a la població europea blanca, i les poblacions de la resta del món van quedar convertides en colònies productores de matèries primeres i cossos treballadors barats darrere del desenvolupament de l'Europa blanca. És per això que el racisme és un factor d'ordenació de la riquesa en el món i no sols una actitud d'intolerància dels diferents com se sol dir col·loquialment. Per això sempre és més barat contractar a persones immigrants: perquè són més pobres.

Contractar persones treballadores immigrants es va començar a utilitzar amb població d'Europa de l'Est i les jornaleres eren poloneses, lituanes o ucraïneses. L'any 2006 es va decidir canviar per població marroquina i l'acord es fa des d'aleshores amb el Regne del Marroc. Aquesta decisió no va ser casual. Les treballadores d'Europa de l'Est eren *problemàtiques*, exigien drets, sortien de nit, volien quedar-se després de la campanya i fins i tot sortien amb nois de Huelva. Les marroquines es presentaven com una opció més dòcil: són musulmanes, surten menys, deuen respecte a les seves famílies i marits, no s'han criat en el comunisme i estan *naturalment* acostumades a servir sense

piular. Això és el racisme i el colonialisme com a estratègia d'explotació a favor dels interessos del capital.

L'EXPLOTACIÓ DE GÈNERE EN LA MADUIXA

La patronal maduixera només vol dones. Com dèiem al principi, durant la recollida de la maduixa es requereixen diversos milers de persones treballant. Moltes d'elles són dones i homes autòctons, però per als llocs que no s'arriben a cobrir amb la població autòctona es requereix la contractació de persones immigrants. Per a això és per al que s'utilitza la contractació en origen.

Al Govern marroquí se li fan arribar les necessitats de mà d'obra de cada empresa i s'encarregaran d'una preselecció en origen. Hi ha una qualitat en la qual coincideixen al 100% totes les empreses: que siguin dones. A més, es requereix que tinguin família al seu càrrec al seu país d'origen, almenys un fill menor de 12 anys. Els empresaris justifiquen la decisió per la delicadesa que requereix el treball de la recollida de la maduixa. La realitat que s'oculta darrere és que en l'imaginari masclista es considera que una dona serà menys conflictiva sindicalment que un home a l'hora de reclamar els seus drets. Si a això a més se li suma que és una dona pobre, que pel mateix treball de recol·lecció al seu país cobra un jornal de set euros, que té fills al seu càrrec i una família musulmana, la seva docilitat serà major.

La infantilització en el tracte és molt comuna: fins i tot en declaracions públiques, els empresaris parlen de *càstigs* a les treballadores en lloc de sancions laborals. **La dona pobre, musulmana, immigrant i amb fill al seu càrrec, es converteix en el subjecte perfecte per a abaratir salaris i condicions laborals**, en general, sense por d'una resposta sindical organitzada. Quan parlem de l'aliança entre el capital i el patriarcat no és només una consigna, és això.

LA SOBREEXPLOTACIÓ DE LA TERRA EN LA MADUIXA

La producció maduixera està regada amb les aigües subterrànies que nodreixen les llacunes i els ecosistemes del Parc Nacional de Doñana. La Junta d'Andalusia reconeix que el 15% d'aquests regs són il·legals, però les associacions ecologistes que treballen en la zona mantenen que el 30% de les plantacions de maduixa es nodreixen d'aqüífers il·legals que afecten directament el Parc Natural. Això suposa que una de cada tres hectàrees de plantacions de fruit vermell es rega il·legalment a costa de les aigües subterrànies del Parc. Actualment, Espanya s'enfronta a una sanció per incomplir la normativa europea sobre aigües. Tanmateix, la Junta d'Andalusia es nega a declarar la zona amb aqüífers sobreexplotats, en una clara connivència amb els interessos de la patronal maduixera.

Aquest esgotament dels aqüífers repercuteix directament en la pèrdua de biodiversitat. La supervivència de diverses espècies autòctones d'ocells, mamífers, plantes i insectes està en perill. Això no va de salvar *ocellets* desmuntant l'economia local i la renda de moltes famílies. Això va que la pèrdua de biodiversitat repercuteix en la desaparició de l'ecosistema que ens procura l'aliment, l'aigua i la salut. Estem tallant la branca de l'arbre sobre la qual estem assegudes.

De tot el que s'ha explicat es pot concloure que el guany de la patronal maduixera passa per l'abaratiment de les condicions de treball de les jornaleres i jornalers. I que, perquè aquest atac als drets de persones treballadores generi la menor protesta possible, es trien a les persones en una situació de vulnerabilitat major. En un sistema-món patriarcal i racista les persones en una situació de major vulnerabilitat són les persones no-blancs que no habiten a Occident, la migració i, d'aquestes persones, les dones. Pobresa, masclisme, racisme i insostenibilitat de la terra al servei del guany del capital. 🧠

Diana Rey Melo / Revista Semana - Mongabay Latam

El model agroindustrial i els incendis amazònics

Elizabeth Bravo

Acción Ecológica

Els múltiples incendis que van assolar l'agost passat l'Amazònia i altres biomes com el Chaco i el Pantanal al Brasil, Bolívia i Paraguai, són un símptoma dels greus problemes generats pel sistema agrícola-industrial que s'ha imposat en aquesta regió d'Amèrica del Sud, i que forma part de l'entramat en el qual se sustenta el capitalisme agroalimentari mundial

L Amazònia brasilera ha estat escenari d'incendis de magnitud des de fa molts anys. Per exemple, durant l'any 2016, que va ser especialment sec, es va viure una gran quantitat d'incendis en aquesta regió... però en el 2019 no hi ha hagut seques.

Encara que les raons perquè es produeixin aquests incendis són complexes i multicausals, l'expansió del negoci agrícola agreujada pel canvi climàtic és una de les causes principals. Aquesta situació ha empitjorat amb les polítiques establertes pel president del Brasil, qui des de la seva campanya electoral va mostrar un desconeixement de les problemàtiques ambientals i socials de l'Amazònia. Jair Bolsonaro ha atorgat patents de cors als grans terratinents i empresaris del sector agropecuari, per a transformar la selva en grans zones de pasturatge i de plantacions comercials. Amb el nou president del Brasil ha augmentat l'ocupació il·legal de terres amazòniques i la desforestació ha incrementat en un 273%, la qual cosa permet especular amb elles i vendre-les o ampliar la frontera agroindustrial (pastures, palma, soja, principalment).

Dins d'aquest model cal destacar la indústria ramadera que s'ha desenvolupat a la zona que ara s'ha cremat. La indústria de la carn és la responsable del 14% de la desforestació global anual al Brasil, amb percentatges similars a Paraguai.

El Brasil és el segon productor i el primer exportador de carn de cap de bestiar del món; els reis de la carn són brasilers. L'empresa JBS-Friboi va ser la major productora i exportadora de carn del món, sent la Xina el seu principal client. Aquesta empresa controla el 10% de la producció de carn bovina del món, a més de carn porcina, ovina i de pollastre, i processament de cuirs. Se l'ha associat amb el pagament d'amistances a polítics, i cada dia tenen més poder amb Jair Bolsonaro.

JBS-Friboi ha estat acusada de comprar bestiar criat en terres amazòniques desforestades per al pasturatge, mitjançant crema o altres mètodes qüestionats. L'arribada de Bolsonaro al poder i el seu suport a l'agroindústria per sobre de la protecció ambiental va disparar el poder de JBS. Aquest grup va posar a la Ministra d'Agricultura, Tereza Cristina Dias, coneguda com a "musa del ver", pel seu suport als agrotòxics, va ser acusada d'eximir d'impostos i fer negocis personals amb JBS. Mentre el seu poder i guanys creixen, el món mira aterrit com l'Amazònia crema.

A aquesta situació cal sumar els monocultius de soja transgènica, que obeeixen a un model dissenyat només per a grans extensions de terra i que, per això mateix, ha generat acaparament de terres i desforestació als països on s'han expandit. Tres d'aquests països han enfrontat ara incendis massius: el Brasil, Bolívia i Paraguai. L'ex ministre d'Agricultura Blairo Maggi, conegut com

“el rei de la soja” i el major productor i exportador de l'oleaginosa, va dir que temia un boicot a productes brasilers (però no per la destrucció de la selva).

També a Paraguai la desforestació ha vingut de la mà de l'expansió de la soja transgènica i la ramaderia, a la que se sumen processos de criminalització de les comunitats i organitzacions que defensen els seus territoris enfront de l'expansió d'aquest model, i que ara són les principals víctimes dels incendis. Fa pocs dies, l'Oficina de l'Alt Comissionat de Drets Humans de les Nacions Unides va cridar l'atenció a Paraguai per problemes de violació de diversos drets associats a fumigacions amb agroquímics i el consegüent enverinament dels pobles, inclosos els nens i nenes, i per la contaminació de l'aigua, el sòl i els aliments associats amb el negoci agrari de soja i ramaderia.

Mentrestant a Bolívia, el govern d'Evo Morales va autoritzar augmentar la producció de soja transgènica per a biodièsel. D'acord amb el Ministre d'Hidrocarburs, Luis Alberto Sánchez, la frontera agrícola s'hauria d'augmentar en unes 250 mil hectàrees, ampliant fins a quatre milions d'hectàrees la producció de soja del país. Això és molt significatiu, tenint en compte que, d'acord amb el Cens Agropecuari, l'àrea total sembrada al país ara és de 2.760.238,6 hectàrees, de les quals el 60,8% es conreen a Santa Cruz. L'ampliació de 250 mil hectàrees significarà ampliar la frontera agrícola en un 10%, la major part de les quals seran possiblement sobre boscos amazònics de la zona de Santa Cruz.

El negoci agrari amazònic de la província del Chaco forma part del negoci agroalimentari global. Gran part de la soja produïda en

aquesta regió acaba en les granges avícoles xineses (que ara és el primer productor mundial de pollastres, amb un alt percentatge destinat a l'exportació). En un context de guerra econòmica entre la Xina i els Estats Units, les relacions entre el Con Sud i la Xina s'incrementen.

Per altra banda, la indústria d'engreixament i cria de porcs i ocells en corral en tota Europa depenen en gran part de la soja sud-americana. Es preveu que aquests problemes podrien intensificar-se amb la signatura del Tractat de Lliure Comerç Mercosur/Unió Europea, perquè el flux de mercaderies des del Con Sud (en la seva concepció més àmplia inclou l'Argentina, Xile, Paraguai, l'Uruguai i els estats més al sud del Brasil) a Europa s'acceleraria.

Les xarxes socials se n'adonen d'aquesta preocupació. S'ha fet el salt de “resar per l'Amazònia” #PrayForAmazonia a “actua per l'Amazònia” #ActForAmazonia, i les organitzacions socials, grups de joves i de dones també plantegen que no és el foc el que destrueix l'Amazònia, sinó el capitalisme.

L'estiu passat centenars de milers de persones de tot el món es van trobar a les Ambaixades del Brasil per a reclamar per la indolència del govern brasiler davant d'aquesta catàstrofe ambiental que ens afecta a tothom.

En el cas de l'Equador, van cridar l'atenció a més a més al govern equatorià per l'avanç petroler sobre el Parc Nacional Yasuní, per la mineria en Kimsacocha i Tundayme de la Serralada del Còndor, per la desforestació en el Choco-Andino equatorià, i pels molts altres llocs de sacrifici que hi ha al país. 🇵🇪

Entrevista a Miriam Nobre

Meritxell Rigol

El Crític

**“Les dones són la variable d’ajust
en un sistema que fa impossible la vida”**

Miriam Nobre (Brasil, 1965), membre de la **Marxa Mundial de Dones**, ha incorporat a la dieta algunes arrels que comunitats tradicionals de Vale do Ribeira (São Paulo) mantenen en la seva alimentació, lliure de l’“homogeneïtzació alimentària que patim a la ciutat”. Diu que menjar-ne li fa bé, al cos i també al coratge, encara més necessari en temps de creixents atacs als drets i a les persones que els defensen. Amb l’entitat **Sempreviva Organização Feminista**, Nobre treballa en projectes d’agroecologia i economia feminista. Són dues peces de la resistència que l’activista considera que cal estendre i enxarxar davant els abusos empresarials i contra la por que l’ultraconservadorisme aconsegueix mobilitzar. A tocar del primer any de la victòria electoral de l’exmilitar Jair Bolsonaro, Nobre ha estat a Barcelona per participar en la jornada **“La borsa o la vida: transnacionals i feminismes”**.

Nou mesos després de l’arribada de la ultradreta a la presidència de Brasil, els i les activistes heu detectat més indefensió i impunitat que abans del govern de Bolsonaro?

La inseguretat per les activistes creix des del cop [el procés de destitució de Dilma Rousseff, que l’any 2016 va posar punt final a tretze anys de govern del Partit dels Treballadors]. Des del 2016, el grau d’ofensiva contra les dones que lluiten per la defensa dels seus territoris, indígenes, quilombola, camperoles, ja anava creixent. El que passa ara és que augmenta la sensació d’impunitat davant aquests crims. Quan va haver-hi el cop, vam preguntar a les companyes com ho sentien a les comunitats i ens explicaven que havia canviat la forma com els terratinents les miren, perquè saben que ja no tenen el suport a escala nacional que tenien per lluitar. **El que veig que ha canviat després de les eleccions és la criminalització de les lluites. S’utilitza l’excusa de la corrupció per punir la gent activista.** A São Paulo, d’on jo sóc, per exemple, es veu en el moviment de lluita per l’habitatge. El discurs de la corrupció per criminalitzar els moviments socials s’ha intensificat després de l’elecció de Bolsonaro i s’hi suma el discurs d’odi. També és característic d’aquest període, com també ho són les amenaces a través de les xarxes socials. Són amenaces que no són directament de l’Estat, però sí del grup social i les organitzacions que sustenten Bolsonaro. Una companya que va organitzar el Front Evangèlic per l’Avortament Lliure ha patit molta pressió i s’ha exiliat.

Mural d'Ailén Possamay, Argentina

Les defensores dels drets de les dones estan patint la intensificació dels atacs?

Són blanc dels atacs totes les persones que defensen el territori: el territori-naturalista i el territori-cos. Les feministes són un blanc perquè el discurs que sustenta Bolsonaro és un discurs conservador. La gent que està en situació d'inseguretat per l'ultraneoliberalisme; la gent que no té feina o que està súper explotada, vol una seguretat. I té una seguretat basada en la família tradicional. Les feministes i les persones no conformes a les normes de gènere són l'amenaça de destruir aquesta seguretat. Es presenta la ideologia de gènere com el gran problema que cal gestionar i ha aconseguit mobilitzar molt. Han augmentat els assassinats de dones 'trans' comesos amb crueltat i totes les polítiques d'enfortiment de les dones, en el pla econòmic i cultural, han caigut. Jo treballa amb camperoles i les polítiques d'enfortiment per aquest col·lectiu ja anaven caient des del cop, però ara se n'han anat del tot. En un context de gran desocupació, explotació de la gent i endeutament –que és una manera de mantenir la gent funcionant, treballant explotada–, els espais polítics que guanya l'extrema dreta se sostenen en la por que la situació pugui empitjorar; por de perdre poder dins la teva família.

Segons moltes activistes brasileres, l'activitat econòmica i els llocs de treball generats per les empreses transnacionals als territoris on viuen no suposen desenvolupament. Què és desenvolupament, des de la seva perspectiva?

Millor no utilitzar el terme desenvolupament. Transmet la idea que l'objectiu és arribar a reproduir el funcionament de la societat i l'economia al Nord global, que només funciona perquè explota les persones i la natura al Sud. Hem de reconèixer com les comunitats sustenten la vida i també que hi ha límits. La idea de progrés, de desenvolupament, de crear llocs

de feina, és un mecanisme de seducció que, al costat de la coacció, manté el sistema. Però després trobem, per exemple, com l'empresa Vale, amb l'explotació minera, ha assassinat el riu Doce; l'ha contaminat amb tòxics. És un riu enorme que passa per diversos estats, per diverses comunitats, del qual viuen pescadors, i amb ciutats properes, d'on la gent en consumeix l'aigua. La intensitat de l'explotació minera va fer que es trenquessin els dics que contenien els residus. La contaminació va arribar al mar. En trencar-se els dics, la destrucció va ser enorme i van morir més de 200 persones. Per què es va intensificar tant l'explotació minera? Havien abaixat els preus i necessitaven un nivell de comercialització que mantingués els beneficis dels inversors. El pitjor és que no tenim mecanismes perquè situacions com aquestes no es tornin a repetir.

L'Estat espanyol és el que més inverteix en el conjunt d'Amèrica Llatina i és alhora el que rep més immigració provinent de la regió. Fins a quin punt el poder corporatiu té a veure amb les decisions, o necessitats, que duen les persones a emprendre migracions de països del Sud al Nord global?

Si les empreses destrueixen les condicions de supervivència de les persones als seus països, arriba un moment en què no queda una altra que migrar. I així se sustenta una cadena internacional de cures. Aquí es necessiten moltes cures. Moltes de les dones que migren es dediquen a cuidar. Així, aquí es resol la situació i no es busquen maneres col·lectives de cuidar les persones, sobretot, les persones grans. S'individualitza el problema en cada família, que el resol mercantilitzant la cura de manera precaritzada. Alhora, les dones que treballen de cuidadores envien remeses als seus països, que així compten amb divises. Aquestes divises serveixen fins i tot per pagar els royalties [pagament per l'ús de patents o d'un producte] a les transnacionals que hi tenen activitat. Són diners que envien les empreses als seus països d'origen. Inclús passa

amb McDonalds. Ja sabem fer entrepans a Brasil! Per què hem d'enviar royalties als Estats Units per fer-ne? Però el fet és que hem d'enviar divises i a Amèrica Llatina molts cops provenen de les remeses de les persones migrades. És un cercle amb un alt grau d'explotació.

En el procés d'acumulació de poder per part de les transnacionals, quin paper juguen els Tractats de Comerç i Inversió?

Els mecanismes d'acumulació controlats per les transnacionals ja els tenim instaurats als països. Els tractats, a mesura que es van definint, el que fan és que sigui molt difícil tornar enrere i canviar la situació. A Brasil ho veiem en el cas de l'educació superior: en els anys de govern Lula-Dilma, va haver-hi una expansió de l'accés a l'educació superior. El govern de Bolsonaro ha retallat molt el pressupost de les universitats. Ara a l'octubre, ja no tenen diners per al funcionament quotidià. Van posant-ne una mica més aquí, una mica més enllà... i això posa molta pressió als rectors de les universitats. La retallada ha afectat totes les universitats, però en un inici el ministre d'educació va dir que retallaria en aquelles en què hi hagués "embolic"; és a dir, aquelles en què hi ha vida, militància, reflexió... L'alternativa que dona el govern a la caiguda dels suports econòmics als estudiants amb baixos recursos és un programa de finançament privat de les universitats públiques, a través de vendre accions de les universitats públiques a la borsa. Això crea les condicions per a les negociacions de serveis que estan

en joc en l'acord entre la Unió Europea i Mercosur. Els tractats fan que privatitzacions com aquesta esdevinguin regla i no es pugui tornar enrere.

Davant els impactes de l'activitat econòmica de les transnacionals sobre les persones i la natura, hem de mirar cap a les comunitats tradicionals i aprendre'n, segons el teu parer.

A les comunitats, no tot funciona perfecte. Hem de crear espais en què les dones puguin expressar els seus desitjos, reconèixer el que ha de canviar en l'experiència de les comunitats, i també el que n'és bo, i crear condicions perquè aquestes experiències s'expandixin a més territoris. Hem de trobar altres maneres d'organitzar la vida. Això entra en xoc amb l'estructura del govern de Bolsonaro. Defensa una ideologia conservadora que està en acord amb el procés d'acaparament brutal que les transnacionals volen fer al nostre país. I les dones viuen al nucli d'això: per aconseguir el grau d'explotació del treball i de la natura que volen i que algunes persones continuïn vives i treballin per a ells, les dones, a les famílies, fan de coixí. Les dones estan súper explotades en el treball remunerat i en treball no remunerat a les cases. Ho fan perquè estimen els seus, perquè volem sostenir la vida, i alhora és una energia que està sostenint les coses tal com estan. És contradictori. Les dones són la variable d'ajust en un sistema que fa impossible la vida.

Com podem reformular l'economia per orientar-la cap al 'bon viure'?

Per exemple, jo treballo en el pla local, i a les comunitats, amb les dones, intentem enfortir la producció que tenen al seu pati. Combinem la producció per al consum propi, el de la família i el de la comunitat, i per a la venda, que permeti tenir accés a diners, perquè vivim en una societat hegemònicament capitalista en què necessitem diners. Des d'aquesta experiència d'equilibri entre entrada de diners i producció per a l'autoconsum, la donació i el bescanvi, intentem estar en relació amb les persones de la ciutat, perquè consumeixin de manera diferent. I això vol dir un compromís polític, fins i tot per trobar temps a la vida per cuinar i fer-ho de manera compartida. Hem de produir el bon viure des de nosaltres mateixes, començant per netejar-nos la casa i preparar-nos el menjar. Hem d'ampliar les possibilitats de fer-ho davant els atacs que rebem les comunitats, tant al camp com a la ciutat, on hi ha gent que per exemple lluita per l'habitatge, okupa o intenta produir aliments, disputant-se l'espai metre quadrat a metre quadrat amb el capital.

En el repte de construir resistències davant el poder de les corporacions, atribueixes un paper específic a les dones?

Sense sobrerresponsabilitzar les dones, penso que l'experiència de cuidar, d'estar atentes a les persones, ens dona una mirada necessària en el moment que estem vivint. Dur aquesta experiència en fer política és vital. **Cal enfortir les iniciatives de resistència, crear relació entre si i comptar amb territoris de llibertat en un moment de tant assetjament i odi.** Hem de conservar les llavors d'esperança i llibertat. I viure-les. Necessitem viure-les davant els atacs que la gent està sentint al cos i a la salut mental. El repte és com autocuidar-nos per no ser capturades pel seu esforç d'aixafar-nos amb la por i mantenir la crítica en tots els àmbits de la vida. 🧠

Amb la col·laboració de Catalunya No als TCI.

Defensa dels rius Oxec i Cahabón

Col·lectiu Ecologista Madreselva

Violació del dret a la consulta, criminalització i judicialització del poble Maya Q'eqchi' de Santa María Cahabón

El 2015, les comunitats q'eqchi's del municipi de Santa María Cahabón, departament d'Alta Verapaz en el nord de Guatemala, s'adonen de la construcció d'una obra de concret sobre el riu Oxec i una altra a la llera del riu Cahabón. Acudeixen a la Municipalitat de Santa María Cahabón i a la Procuradoria de Drets Humans PDH, per a sol·licitar informació sobre el que està succeint als dos rius. La informació no es dona i és per altres mitjans que les comunitats s'assabenten dels projectes hidroelèctrics.

Les comunitats preocupades designen a autoritats q'eqchi', entre ells el professor Bernardo Caal Xol, en una assemblea on participen 56 comunitats de Santa María Cahabón. En la seva qualitat de representants de les comunitats, interposen denúncies i realitzen accions davant el Procurador de Drets Humans –PDH–, Procuradoria General de la Nació –PGN–, el Ministeri Públic –MP–, Oficina de Control d'Àrees de Reserves de l'Estat –OCRET–, i la Comissió Internacional contra la Impunitat –CICIG–, per a denunciar i demandar la recerca sobre les accions il·legals comeses per les empreses Oxec S.A. i Oxec II S.A a Santa María Cahabón. En primer lloc la violació del dret a la informació i consulta al poble Q'eqchi', en l'atorgament de llicències ambientals i concessió del riu Cahabón per 50 anys. Així també se'ls acusa de delictes ambientals per la tala sense llicència de 15 hectàrees de bosc natural, en l'àrea de construcció de les hidroelèctriques. Per apropiació il·legal d'un terreny nacional, i la privació de l'accés a l'aigua als ha-

bitants indígenes q'eqchi' de les riberes dels rius Oxec i Cahabón. **Les empreses Oxec davant aquestes denúncies reaccionen amenaçant i criminalitzant sistemàticament a l'oposició als seus projectes.**

L'assemblea de comunitats de Cahabón acorden que Bernardo Caal, amb l'acompanyament i suport legal del Col·lectiu Ecologista Madreselva, interposi una acció legal d'empara contra la decisió del Ministeri d'Energia i Mines –MEM, de concessionar el riu Cahabón als dos projectes hidroelèctrics. Aquest recurs d'empara es presenta a la Cort Suprema de Justícia –CSJ–, al desembre de 2015. El professor Bernardo Caal és el signant.

La Cort Suprema de Justícia –CSJ–, atorga empara provisional a favor de les comunitats, i ordena suspendre les llicències dels projectes fins que sigui realitzada degudament la consulta a les comunitats q'eqchi'. Les empreses OXEC S.A. i el Ministeri d'Energia i Mines –MEM apelen immediatament i presenten proves falses que el MEM havia realitzat una consulta. Davant això la CSJ revoca l'empara provisional. Bernardo Caal i el Col·lectiu Madreselva apelen aquesta resolució i el cas s'eleva davant la Cort de Constitucionalitat –CC– per a donar una sentència definitiva.

Les comunitats q'eqchi's l'any 2016 sol·liciten la realització d'una Consulta Municipal de Veïnatge fonamentada en el Codi Municipal i el Conveni 169 de l'Organització Internacional del Treball –OIT–, presentant més de 4 mil signatures que sobrepassen el 10% del padró electoral, requisit legal per a sol·licitar la Consulta. Després d'insistir

a través de reunions amb l'Alcalde i Consell Municipal amb l'acompanyament de personal de l'oficina del procurador de Drets Humans, la consulta és convocada mitjançant acord pel Consell Municipal es realitzaria el 31 de juliol de 2016. Dos dies abans de la data, l'empresa OXEC SA interposa una empara en contra de la realització de la Consulta de Veïnatge davant el Jutjat de Primera Instància de la capçalera departamental de Cobán d'Alta Verapaz. En menys de dues hores, el jutge Cessar Adolfo González Del Cid atorga empara provisional a l'empresa i impedeix la consulta municipal, cominant a la Policia Nacional Civil-PNC a intervenir. Davant aquesta amenaça a les i els veïns de Santa Maria Cahabón, la consulta no es realitza.

La Cort Suprema de Justicia-CSJ atorga una empara definitiva a favor de Bernardo Caal al gener del 2017, i suspèn les llicències dels projectes Oxec i exigeix al MEM que sigui realitzada la Consulta. Les empreses OXEC S.A. i el MEM apel·len immediatament davant la Cort de Constitucionalitat-CC i amb el suport de totes les organitzacions i cambres empresarials de Guatemala, comencen una intensa campanya de pressió política i mediàtica als magistrats de la CC. Al mateix temps llancen una violenta campanya mediàtica de difamació contra Bernardo Caal, Ana Rutilia Ical i el Col·lectiu Ecologista MadreSelva. L'empresa OXEC S.A. fabrica una acusació falsa, en contra del professor Bernardo Caal, per delictes especial d'estafa, acusant-lo de no haver treballat durant el període que va formar part del Sindicat de Treballadors de l'Educació – STEG–, del va ser acomiadat injustament a través d'una acta il·legal fabricada pel comitè executiu del STEG. Malgrat ser provada la falsedat del document, el Ministeri Públic emet una ordre de captura en contra de Bernardo amb l'objectiu de paralitzar la seva activitat de defensa i demanda de justícia per al riu Cahabón.

Finalment, després de 5 mesos de pressió mediàtica de les càmeres empresarials, la Cort de Constitucionalitat que a través d'una gran sentència estructurada emet una part dispositiva que, si bé reconeix que OXEC S.A. va violar els drets de les comunitats Q'eqchi', i atorga l'empara a favor de Bernardo Caal Xol, fixa un termini d'un any prorrogable al MEM per a realitzar la Consulta, comina al Congrés de la República a emetre una llei de Consultes, però no suspèn l'operació i construcció dels projectes Oxec tal com reclamaven per les comunitats a través de l'interposant.

Aquesta sentència és rebutjada per les comunitats q'eqchi' de Cahabón que decideixen organitzar el més aviat possible una Consulta Comunitària de Bona Fe, sota els principis del Conveni 169 de la OIT en les 195 comunitats del municipi de Santa Maria Cahabón. La sentència també és rebutjada per 32 representants de les Autoritats Indígenes de tot el país, i per les federacions sindicals autònomes que tenen representació en la OIT, en un comunicat conjunt amb organitzacions socials.

La Consulta Comunitària de Bona Fe es basa en el dret a la lliure determinació i sobre la base del codi municipal vigent sobre el dret del poble a ser consultat i decidir sobre els recursos de jurisdicció municipal, aquesta es convoca i es duu a terme el dia 27 d'agost de 2017, informant degudament la població amb procediments, normes i tradicions del poble q'eqchi', en assemblea comunitària i expressant el vot a mà alçada, per homes i dones q'eqchi' que responen així a la pregunta pronunciada en el seu propi idioma i en castellà: –Si estan a favor o en contra que s'utilitzi l'aigua dels sagrats rius Oxec i Cahabon per a la instal·lació i funcionament de les hidroelèctriques Oxec i Oxec II–. L'organització, execució, recompte i resultat de la consulta va comptar amb la participació d'observació local, nacional i internacional donant el resultat següent:

- 26.537 vots en contra.
- 12 vots a favor.
- 5 abstencions.

Un aspecte a ressaltar és que la participació numèrica de la població en la consulta ha superat la dels últims processos electorals en aquest municipi.

És especialment rellevant la important participació de les dones q'eqchís en l'organització i realització d'aquesta consulta i en tot el procés de lluita que s'ha portat des que va iniciar en 2015. Això demostra l'alt grau de consciència, de respecte a la naturalesa i la participació organitzada per a no permetre la despulla dels seus rius, la sang de la Mare Terra. Les dones q'eqchi' tenen ara més coneixement de les lleis i els seus drets, i això ha contribuït a una millor ubicació del seu paper de defensores de drets i dels reptes en la lluita per aconseguir una vida digna. 🗣️

7

Documental 'Les llavors de Berta Cáceres'

Montse Carrillo
Educació Entrepobles

Partint de la figura de Berta Cáceres, el documental recorre les llavors que ha sembrat

Berta va ser assassinada el març de 2016, sent coordinadora del *Consejo Cívico de Organizaciones Populares e Indígenas de Honduras* (COPINH), en el context de la lluita del poble lenca de la comunitat de Río Blanco contra el megaprojecte hidroelèctric Agua Zarca, en defensa del territori i els bens naturals.

Les mobilitzacions de la comunitat, la denúncia permanent i les aliances internacionals han aconseguit, de moment, paralitzar la represa, però líders i lideresses de la comunitat continuen sent amenaçades. El documental ressegueix aquesta lluita concreta amb la intenció d'aixecar la mirada i posar el focus en un *modus operandi* compartit per empreses involucrades en mega-projectes al conjunt de l'Amèrica Llatina, ja siguin hidroelèctrics, miners o d'agricultura intensiva, així com en la necessària implicació i complicitat del capital del nord global.

Per això assenyalava com bancs, fons d'inversió i empreses europees han estat imprescindibles per al desenvolupament del projecte. I com els Tractats de Comerç i Inversió signats amb Europa, els Estats Units o la Xina, són una peça clau per facilitar les inversions extractivistes i depredadores del territori de les empreses transnacionals. Però també recorre la solidaritat internacional que ha permès fer campanyes de denúncia i pressió cap a aquestes empreses i cap els governs. Una gran xarxa de complicitats entre moviments socials centreamericans i europeus per exigir justícia, i un tractat de l'ONU

que penalitzi les transnacionals que violin drets humans.

Aquesta aliança entre les comunitats en resistència amb les organitzacions d'Europa ha estat clau per aturar el projecte de moment. Però el projecte es troba aturat, no cancel·lat definitivament.

A mesura que els focus de la comunitat internacional que il·luminen un conflicte es van esvaint, les estratègies per imposar d'aquests projectes tornen a regnar en la foscor i les comunitats tornen a patir les amenaces i la criminalització. Per això **segueix sent vital en aquests moments continuar acompanyant a les comunitats lenques i a totes les comunitats indígenes i camperoles que al món lluiten per a defensar el seu territori i els bens naturals**, o, el que és el mateix, el futur de tots i totes nosaltres, i de les generacions futures, en un planeta vivible.

Les dones que van lluitar braç a braç amb Berta Cáceres, com Rosalina Domínguez, Berta Zúniga o Miriam Miranda coincideixen en la idea expressada per aquesta última, coordinadora general de l'Organització Fraternal Negra Hondurenca (OFRANEH): "Pensaven que matant a la Berta matarien la lluita, però la Berta va ser una llavor que es va multiplicar".

El documental té una durada de 45 minuts i és una producció del Col·lectiu de Periodistes Contrast i Entrepobles, amb el suport de Lafedea, cat, mitjançant la Beca *DevReporter* de la Unió Europea. 🇪🇺

Pluriverso. Un diccionari del postdesenvolupament

El que si que es trobava a faltar fins ara era una àmplia compilació transcultural de conceptes concrets, visions del món i pràctiques de tot el planeta que qüestionessin la moderna ontologia universalista i defensés una multiplicitat de mons possibles. D'aquí la reivindicació de *plurivers*.

Comptem per fer-ho amb més de cent entrades d'altres tantes autories. Som plenament conscients de les llacunes temàtiques i geogràfiques, però **oferim el llibre com una introducció, una invitació a explorar el que percebem com a "maneres de ser" relacionals. Això implica refer la política segons els conceptes profundament assumits.**

El llibre presenta una confluència de visions econòmiques, sociopolítiques, culturals i ecològiques d'abast global. Els autors i autores dels assajos són persones intensament compromeses amb la visió del món o amb la pràctica que descriuen: des de resistents indígenes a rebels de classe mitjana.

El *Diccionari* surt del que és convencional en el seu gènere en constar de tres parts. Aquestes són el reflex de l'emocionant procés històric en el qual actualment es troben nombrosos acadèmics, acadèmiques i activistes:

- El desenvolupament i les seves crisis: experiències mundials.

- Universalitzar la Terra: solucions reformistes.

- Un plurivers dels pobles: alternatives transformadores.

El llibre proposa posar a prova tots els nostres actes segons els paràmetres d'equitat social, saviesa ecològica, diversitat cultural i democràcia econòmica i política. Té accés tothom a mitjans de vida significatius? Hi ha una distribució intergeneracional justa del que és bo i el que és dolent? S'estan superant les discriminacions –tradicional o modernes– basades en el gènere, la classe, l'etnicitat, la "raça", la casta o la sexualitat? S'incluen la pau i la no violència en tots els àmbits de la vida comunitària, per més que en determinades i puntuals situacions es pugui justificar la violència com a via d'autodefensa davant forces opressores? Estan els mitjans de producció i reproducció econòmicament controlats i distribuïts de forma justa? Es relacionen els éssers humans amb els éssers no humans de forma respectuosa i mútuament beneficiosa?

Oferim aquest *Diccionari* amb l'esperança que contribuirà a fomentar la recerca col·lectiva d'un món ecològicament assenyat i socialment just. Alimentem l'esperança que afavorirà una idea que va guanyant terreny, a favor d'una confluència mundial d'alternatives, en línia amb l'experiència índia de Vikalp Sangam. 🌱

DOMICILI SOCIAL

Av. Meridiana, 30-32, esc. B, entl. 2a • 08018 Barcelona

Telf. 93 268 33 66 • Fax. 93 268 49 13

✉ info@entrepueblos.org 🌐 www.entrepueblos.org

📘 www.facebook.com/Entrepbs 🐦 @EntrepbsHarte 📷 www.instagram.com/entrepbs

ENS POTS TROBAR A

ANDALUSIA

■ C/ José Mª Moreno Galván, 18, Bl.K - 2° B
41003 Sevilla · T. 616 564 551

✉ ep.andalucia@entrepueblos.org

📘 entrepueblos.sevilla

ASTÚRIES

✉ ep.asturies@entrepueblos.org

CASTELLA-LA MANXA

✉ ep.castillalmancha@entrepueblos.org

CASTELLA I LLEÓ

✉ ep.valladolid@entrepueblos.org

✉ ep.burgos@entrepueblos.org

✉ ep.zamora@entrepueblos.org

✉ ep.cyl@entrepueblos.org

✉ ep.palencia@entrepueblos.org

🌐 entrepueblosvalladolid.wordpress.com

📘 entrepueblosencastillayleon

🐦 @EntrepueblosV

CATALUNYA

■ C/ August 21, entl. 1a · 43003 Tarragona

■ C/ Raiers 13 · 25500 La Pobra de Segur
(Lleida)

■ Av. Meridiana 32, ent. 2^a (esc. B)
08018 Barcelona

✉ penedes@entrepueblos.org

🌐 entrepoblespenedes.wordpress.com

🌐 entrepoblesbarcelona.wordpress.com

@EntrePobles_Tgn

📘 EntrePobles-Camp-de-Tarragona

📘 EntrepoblesPenedes

COMUNITAT DE MADRID

✉ ep.madrid@entrepueblos.org

📘 EntrepueblosMadrid

EUSKAL HERRIA

✉ herriarte@gmail.com

ILLES BALEARS

■ C/ Carme, 6 · 07701 Maó (Menorca)

✉ mallorca@entrepueblos.org

📘 EntrePobles-Mallorca

LA RIOJA

■ Apdo. 1.327 · 26080 Logroño

PAÍS VALENCIÀ

■ C/ Sant Isidre 9 · 03803 Alcoi

■ C/ Venezuela 1 · 03610 Petrer

■ Paratge Sant Josep. C. Pipa 7
12600 Vall d'Uixó (Castelló)

✉ paisvalencia@entrepueblos.org

✉ alacant@entrepueblos.org

🌐 entrepoblesalacant.wordpress.com

📘 EntrepoblesPaisValencia

REGIÓ DE MURCIA

✉ marcuba3@gmail.com

APORTACIONS ECONÒMIQUES

IBAN (ES05) Triodos Bank (1491) Oficina (0001) Núm. c.c. (21-3000079938) • Avinguda Diagonal, 418, 08037 Barcelona

EntrePobles - BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sol·licitud d'ingrés com a soci/sòcia

Nom i cognoms

NIF *

Data de naixement

Adreça

C.P. Població

Telèfon Professió

Adreça electrònica

Quota anual 75 € ó €

Si tens dificultats econòmiques posa't en contacte per flexibilitzar la teva aportació.

EntrePobles recomana fixar-la en el 0,7% del salari.

Ordre de pagament per a l'entitat bancària

Banc / Caixa

NÚMERO DE COMPTE - IBAN									
IBAN	ENTITAT	SUCURSAL	D.C.	NÚM. CUENTA					

Sol·licito que fins nou avis, carreguin al meu compte o llibreta els rebuts que periòdicament els presentarà a nom meu **EntrePobles**

Nom i cognoms

Adreça

C.P. Població

Firma

*NIF imprescindible per a desgravament en l'IRPF.

Avis legal: De conformitat amb el Reglament (UE) 2016/679 del Parlament Europeu i del Consell de 27 d'abril de 2016 ("RGPD"), l'associació EntrePobles/EntrePobos/EntrePobos/Herriarte es fa responsable i garanteix la confidencialitat i seguretat en el tractament de les dades de caràcter personal, que s'utilitzaran únicament per poder formalitzar la inscripció i rebre la informació com a soci/a, i no se cediran a tercers en cap cas. Es pot exercir el dret d'accés, rectificació, supressió, portabilitat, limitació i/o oposició al tractament, mitjançant la nostra adreça postal (Av. Meridiana, 30-32, esc B, entresòl 2a, 08018 Barcelona).